

УДК 373.2.091.12

Мар'яна Айзенбарт, кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри мовної та міжкультурної комунікації
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті проаналізовано термін “предметно-розвивальне середовище”; педагогічні умови, що сприяють формуванню соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників у ДНЗ; вплив ігрової діяльності на формування соціально-комунікативної компетенції дошкільників; а також, звернуто увагу на ігрові зони в ДНЗ, оснащення їх матеріалами для організації сюжетно-рольових, комунікативних і режисерських ігор. Визначено педагогічні умови, що сприяють формуванню соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників у ДНЗ: забезпечення відповідного методичного; створення розвивального потенціалу предметно-ігрового середовища; а також “занурення” старших дошкільників в активну соціально-комунікативну та ігрову діяльність із ровесниками і дорослими.

Ключові слова: педагогічні умови, предметно-ігрове середовище, соціально-комунікативна компетенція, старший дошкільний вік, сюжетно-рольові ігри.

Табл. 1. Літ. 6.

Марьяна Айзенбарт, кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры языковой и межкультурной коммуникации
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО- КОМУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

В статье проанализированы термин “предметно-развивающая среда”; педагогические условия, способствующие формированию социально-коммуникативной компетенции старших дошкольников в ДОУ; влияние игровой деятельности на формирование социально-коммуникативной компетенции дошкольников; а также обращено внимание на игровые зоны в ДОУ, оснащение их материалами для организации сюжетно-ролевых, коммуникативных и режиссерских игр. Определены педагогические условия, способствующие формированию социально-коммуникативной компетенции старших дошкольников в ДОУ: обеспечение соответствующего методического; создание развивающей потенциала предметно-игровой среды; а также “погружение” старших дошкольников в активную социально-коммуникативную и игровую деятельность с ровесниками и взрослыми.

Ключевые слова: педагогические условия, предметно-игровая среда, социально-коммуникативная компетенция, старший дошкольный возраст, сюжетно-ролевые игры.

Maryana Ayzenbart, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Lingual
and Intercultural Communication Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF SOCIAL-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF SENIOR PRESCHOOLERS

The term “the subject-developing environment” and the pedagogical conditions contribute to the formation of social and communicative competence of senior preschool children in the kindergartens as well as the influence of gaming activity on the formation of social and communicative competence of preschoolers have been analyzed in the article. The great attention is paid to the gaming zones in the pre-school educational institution and their supply with the materials for the organization of role-plays, the communicative and directing games. The author defines the pedagogical conditions of formation of social-communicative competence of senior preschool children in the course of gaming activities. They imply the appropriate providing of both: scientifically grounded and experimentally methodological support of the formation of social-communicative competence of the children of preschool age; creating the educational potential of subject-game environment of preschool educational institution; involving the senior preschool children into the active social-communicative and play activities with children and adults.

The author proves that the subject-game environment which includes gaming activity affects the development of children and their knowledge of the environment whereas using the educational material in this environment in accordance with the zones (“Plot-role games”, “Directional games” and “Communicative

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

games”) gives the possibility for senior preschoolers to interact, communicate, unite into subgroups of interests, etc.

The author states that carefully planned and specially organized the developing subject-game environment of the group functionally models and communicative skills of senior preschool children (the communicative ability, an ability to resolve conflicts, negotiate, yield, offer help and ask for help, organize their work, etc.) and serves as an incentive for the active communication and interaction of children in the kindergarten.

Keywords: pedagogical conditions, the subject-game environment, the social and communicative competence, the senior preschool age, plot-role games.

Постановка проблеми. Розбудова сучасної вітчизняної дошкільної освіти безпосередньо пов'язана з розвитком і становленням особистості, потребує оновлення організаційно-педагогічних засад навчання і виховання, упровадження належного методичного забезпечення процесу формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку упродовж ігрової діяльності.

Педагогам вітчизняних дошкільних навчальних закладів необхідно, керуючись принципами особистісно зорієнтованого навчання, забезпечити на заняттях емоційне благополуччя старших дошкільників, що сприяє успішному формуванню у них соціально-комунікативних умінь та культури спілкування під час гри. Діти, у яких не сформована соціально-комунікативна компетенція, зазнають суттєвих труднощів у спілкуванні та взаємодії зі своїми ровесниками, що призводить до збільшення кількості фактів проблемної поведінки серед перших. Аби позбутися цих негативних тенденцій педагогам ДНЗ, потрібно заповнити виявлені прогалини у наявних соціальних знаннях та навичках дошкільників, насамперед розвиваючи їх мовлення.

Педагогічні умови, що сприяють формуванню соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників у ДНЗ: забезпечення відповідного методичного супроводу (проведення семінарів для педагогів та серії ігрових занять для дітей); створення розвивального потенціалу предметно-ігрового середовища (динамічного, різноманітного, відповідного до віку вихованців та основних соціальних норм); а також “занурення” старших дошкільників в активну соціально-комунікативну та ігрову діяльність із ровесниками і дорослими (засвоєння інформації про навколишній світ, людські відносини, розвиток уміння спілкуватися в соціумі тощо).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання забезпечення розвивального середовища в ДНЗ досліджували психологи та педагоги Л. Артемова [1], О. Кононко [2], А. Петровський [5] та ін.

Мета статті – дослідити розвивальний потенціал предметно-ігрового середовища для дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ та

з'ясувати педагогічні умови, що сприяють формуванню їх соціально-комунікативної компетенції.

Виклад основного матеріалу. Термін “предметно-ігрове” або “предметно-розвивальне середовище” означає природну комфортабельну обстановку, раціонально організовану, оснащену різноманітними предметами та ігровими матеріалами, що уможливорює одночасне включення всіх дітей групи в різноманітну діяльність. Таке середовище спонукає старшого дошкільника дослідити й використати свій багатий внутрішній потенціал, стимулює прояви самостійності, ініціативності і творчості.

Як зазначає О. Кононко, “...в цілому розвивальне середовище можна представити у вигляді круга, в центрі якого знаходиться “Я” (мій простір, середовище мого внутрішнього життя) і який поділено на сегменти – предметно-ігрове, природне та соціальне середовище” [2, 118].

Дослідниця Л. Артемова стверджує, що основою розвитку особистості старшого дошкільника є практичні цілеспрямовані дії, ігрова діяльність, під час яких він пізнає предмети та явища навколишньої дійсності, осягає зв'язки між ними [1, 15].

Характеризуючи, предметно-ігрове середовище, Г. Лаврентьєва наголошує: 1) відповідати віковій й категорії дітей, їх функціональним можливостям із незначним перевищенням рівня складності; 2) бути динамічним, варіативним, різноманітним; 3) сприяти орієнтовно-пізнавальній діяльності, що забезпечує засвоєння нових знань, формування розумових дій, розвиток провідних психічних процесів дитини; 4) вирізнятися розмаїттям форм і кольорів, які надають виразності об'єктам та подіям і завдяки зіставленню допомагають дитині отримати достовірні знання про довкілля [3, 12].

Розвивальне предметно-ігрове середовище слід організувати за принципом універсальності, тобто так, щоб діти (самостійно і разом з вихователем) могли будувати і змінювати його, трансформувати відповідно до виду гри, її змісту та перспектив розвитку. Особливо ефективним є модульне розвивальне предметно-ігрове середовище. Прикладами предметно-модулів можуть слугувати легкі куби різного

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

розміру, виготовлені за типом вкладишів, і середні за розміром модулі – “меблі-іграшки”. Дошкільник може “перетворювати” модулі на будиночок, потяг, автобус тощо. Предметно-ігрове середовище має передбачати наявність місця для відпочинку дитини. Це може бути і “куточок усамітнення”, і затишна кімната з м'якими меблями й іншими елементами тощо.

Предметно-ігрове середовище в ДНЗ виконує низку функцій: організаційну, освітню, розвивальну, виховну та комунікативну. Відповідно до виховної функції його наповнення і конструювання потрібно орієнтувати на створення таких ситуацій, котрі спонукають вихованців до морального вибору: поступитися товаришеві або взяти іграшку собі, поділитися з іншим чи діяти самому, запропонувати допомогу чи зігнорувати проблему ровесника. Таким чином, предметно-ігрове середовище стає центром, де закладаються підвалини для співробітництва, позитивних взаємовідносин, організованої прийнятної поведінки, дбайливого ставлення до інших тощо.

Педагоги до поняття “предметно-ігрове середовище” включають також ті відносини, які складаються у дитини з дорослими в дошкільному навчальному закладі. Психологи (О. Леонтьєв [4, 14] та Д. Ельконін [6]) вважали гру особливою формою практичного проникнення дитини у світ соціальних відносин. Специфіка розвивального та виховного впливів ігрової діяльності полягає в її спрямованості на оволодіння суспільними функціями, відносинами, різновидами міжособистісного спілкування, у здатності моделювати людські стосунки, довколишнє життя.

Реальний зв'язок між дитиною й довкіллям устанавлюється саме упродовж її активної взаємодії з предметним світом [2, 96]. Предметно-просторовий світ охоплює різноманітність об'єктів соціальної дійсності. Речі, явища, події, інші особи існують незалежно від людини. Всі вони є предметами її потреб. Довкілля стає для дитини предметним світом через суспільну практику. Предмет дії людини завжди включений у міжособистісні стосунки.

Предметно-ігрове середовище необхідне дошкільникам тому, що виконує стосовно них важливу інформативну функцію: кожен предмет відкриває певні відомості про навколишній світ, стає незамінним засобом передачі соціального досвіду. Вихованці менше конфліктують між собою; рідко сваряться через гру, ігровий простір або матеріали, оскільки захоплені цікавою діяльністю.

Для кожного вікового періоду предметно-ігрове

середовище особливе, оскільки змінюється залежно від вікових особливостей дітей, періоду навчання, освітньої програми. Так, старші дошкільники самостійно визначають, яку гру вибрати; розігруючи складні сюжети, проявляють меншу залежність від предметно-ігрового оточення, від тих чи тих іграшок. Ігрові дії набувають узагальненості, стають більш згорнутими; відбувається поступовий перехід до внутрішнього або мовленнєвого плану дій. У старшому дошкільному віці іграшки відіграють роль стимулу, підтримки одного чи кількох компонентів ігрової ситуації, сприяють актуалізації життєвого досвіду дітей, який негайно задіюється у грі.

Для дітей 5 – 6 років атрибутика ігрової діяльності в ДНЗ більш деталізована, оскільки старші дошкільники потребують, з одного боку, реалістичних, досконалих іграшок, що максимально передають ознаки та властивості прототипу. Вони реалізують потяг дітей старшого дошкільного віку до “справжніх” предметів.

З іншого боку, високий рівень розвитку гри, необхідність подальшої активізації фантазії дитини передбачають наявність максимально умовних іграшок. Педагогічно цінними в цьому плані, як зазначалося, є ігрові модулі. Таке “обладнання” стає сюжетним, починає “працювати” на ігровий задум після творчого втручання дитини, котра намагається максимально задіяти доступний простір для відображення уявної ігрової ситуації.

У межах дослідження проаналізовано відповідність предметно-розвивального середовища принципам його організації (а це продумане зонування, розміщення ігрових матеріалів у певному порядку, доступність будь-якого з них для кожної дитини, недопущення перенасичення середовища). Адже власне дотримання перелічених принципів, виконання правил життя групи та налагодження взаємодії дітей із предметним середовищем сприяють формуванню в них певних соціально-комунікативних умінь. У всіх задіяних експериментальних ДНЗ було створено відповідне віку досліджуваних дітей, варіативне, динамічне і різноманітне предметно-розвивальне середовище, завдяки чому вихованці мали змогу обирати заняття та матеріали, а також місце для роботи з ними згідно із власними бажаннями. Розміщення обладнання за принципом нежорсткого центрування забезпечило дітям змогу об'єднуватися у групи в зоні безпосередньої творчої діяльності (на природі, ігровому майданчику чи кімнаті, у приміщенні для навчання).

Оскільки досліджувалося вплив ігрової

діяльності на формування соціально-комунікативної компетенції дошкільників, то особливу увагу було звернуто на ігрові зони (куточки) в експериментальних ДНЗ, оснащення їх різноманітними матеріалами для організації численних сюжетно-рольових, комунікативних і режисерських ігор. Нашими завданням було вдосконалити власне ігрове середовище в дошкільному навчальному закладі. Із цією метою ми запропонували розділити його на різні зони для ігор: 1) сюжетно-рольових; 2) режисерських; 3) комунікативних. Це, зі свого боку, мало сприяти формуванню необхідних соціально-комунікативних умінь старших дошкільників.

Щоб активізувати інтерес дітей до спільної ігрової діяльності було оновлено ігрові куточки, обладнано нові ігрові зони, додано нові сюжети для традиційних сюжетно-рольових ігор.

Зону “Сюжетно-рольових ігор” представлено іграми “Кіностудія”, “Салон мобільного зв’язку”, “Салон краси”, “Коли ми захворіли”. Перша з перелічених ігор ознайомлює дітей з етапами створення кінопродукції – від підбору акторів, зйомки фільму – до інтерв’ю з головними героями. Під час такої гри у старших дошкільнят розвиваються зв’язне діалогічне мовлення та комунікативні навички, вміння йти на поступки, взаємодіяти. Вихованці упродовж гри отримують уявлення про фах акторів, режисерів, гримерів, операторів. Гра “Кіностудія” сприяє розвитку інтелекту, допитливості й комунікабельності (дитина дізнається нове, цікаве та із задоволенням розповідає про це іншим).

Інша запропонована сюжетно-рольова гра – “Салон мобільного зв’язку” – призначена власне для сучасних дітей, для яких мобільний телефон став невід’ємною частиною їх життя. Упродовж гри старші дошкільники засвоюють такі поняття, як модель мобільного телефона, мобільний зв’язок тощо; телефонуючи один одному, розвивають вміння отримувати й передавати інформацію.

Ще одна сюжетно-рольова гра – “Салон краси” – дає можливість розвивати вміння дошкільників зосереджувати увагу на партнерові, його зовнішності, настрої, помічати позитивні риси іншого і виявляти доброзичливе, привітне, уважне ставлення до нього.

Наступна рольова гра (“Коли ми захворіли”) передбачає багато ролей: від лікаря до медсестри, працівника реєстрації. Під час неї вихованці отримують знання, необхідні в повсякденному житті: у ролі лікаря вчаться надавати елементарну медичну допомогу, бути уважними один до одного, визначати і розуміти стан іншого, а в ролі

пацієнта – просити допомоги, висловлювати свої потреби. Гравці набувають навичок співпрацювати, відображаючи взаємодію працівників поліклініки, лікарні, аптеки (спочатку “хворого” ведуть у поліклініку, потім ідуть до аптеки, їдуть до лікарні, провідують хворого та ін.).

Зазначимо, що оформлення ігрової зони для перелічених сюжетно-рольових ігор не передбачає спеціального обладнання – достатньо лише відповідним чином розмістити наявні в кожному дошкільному закладі іграшки і предмети. Розвивальне предметно-ігрове середовище сприяє залученню дітей до спільних ігор, удосконаленню їх діалогічного мовлення, вміння гратися разом з однолітками, використовуючи різноманітні іграшки та іграшки-замінники. До *сюжетно-образних іграшок* належать: 1) ляльки, фігурки людей, тварин, елементів природи (м’які іграшки); 2) аксесуари для гри (лялькові меблі, посуд, побутова техніка – праска, пральна машина, порохотяг, швейна машина тощо); 3) атрибути для сюжетних ігор на різні теми (“Салон краси”, “Коли ми захворіли” та ін.); 4) крупногабаритні ігрові модулі; 5) предмети-замінники. Можна звернутися по допомогу й до батьків, попросивши їх принести порожні пляшечки від ліків, парфумів, упаковки від продуктів харчування тощо. Деякі атрибути можна виготовити разом з дітьми. Предмети (дрібні, великі й дуже великі) можуть бути у грі всім. Наприклад, проста паличка, залежно від фантазії дитини, перетворюється і на термометр, і на меч, і на дерево, і на людину; обруч, тканина або скручена мотузка можуть “стати” озером; а диван – трамваем.

Сюжетно-рольові іграшки розширюють уявлення дитини про довколишній світ. Граючись із ними, дошкільники вчаться діяти в уявленій ситуації, творчо перетворювати різноманітні враження, отримані з різних джерел, проявляти максимум самостійності, вміння взаємодіяти, налагоджувати контакти, бути уважними один до одного, турботливо ставитися до ровесників. Упродовж ігрової діяльності закріплюються і розширюються уявлення дітей про емоції, міміку, жести. Колективні ігри спонукають вихованців до міжособистісного спілкування.

У старшому дошкільному віці поряд зі спільними сюжетно-рольовими іграми розвиваються індивідуальні, а інколи режисерські ігри з іграшками, в яких вихованець не бере на себе певної ролі, а регулює відносини між персонажами (іграшками). У таких іграх значення іграшки досить велике. Але сюжет гри не обмежується стаціонарним ігровим середовищем,

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

а, навпаки, – ігровий матеріал добирається до придуманого сюжету.

Використання ігор для перелічених зон (куточків) сприяло оволодінню дітьми суспільними функціями, їхньої здатності моделювати людські стосунки і довколишнє життя, будувати позитивні взаємовідносини (“Салон мобільного зв’язку”, “Салон краси”), розвитку міжособистісного спілкування (“Кіностудія”), уміння виражати дбайливе ставлення до інших (“Коли ми захворіли”), розвивати комунікабельність, доброзичливе ставлення один до одного (“Назви лагідно”, “Комплімент”, “Скажи ввічливе слово”) тощо.

Правила організації зони “Сюжетно-рольових ігор”, “Режисерських ігор” та “Комунікативних ігор” упродовж експерименту передбачали наявність необхідних матеріалів (лото, настільні ігри, пазли, мозаїки) лише в одному примірнику. Це прищеплювало старшим дошкільникам прості, але важливі соціальні навички домовитися, безконфліктно спілкуватися, поважати вибір іншого, терпляче чекати, йти на поступки тощо. Крім того, це привчає дітей стримувати природні егоцентричні імпульси, розвиває їх діалогічне мовлення під час спілкування з товаришами. Коли одночасно двоє (чи більше) вихованців хочуть

попрацювати з одним і тим же предметом чи побавитися одною грою (іграшкою), їм доведеться спочатку з допомогою педагога, а потім і самостійно обговорювати і вирішувати, хто буде бавитися (працювати) першим, а потім неодноразово відпрацьовувати аналогічні навички в умовах вибору.

Розвивальне предметно-ігрове середовище створюється і трансформується педагогами відповідно до потреб дітей. Але й останні є його повноправними творцями. Тому важливо навчити вихованців підтримувати порядок: будь-який предмет має своє місце, і після роботи (гри) з ним має бути повернутим саме туди. Виконуючи це правило, старші дошкільнята усвідомлюють необхідність порядку і під час роботи, вони несуть відповідальність за те, що ігровий матеріал, якого чекає для роботи інша дитина, має бути приведений до початкового стану і покладений на визначене місце.

Структура предметно-ігрового середовища зони “Сюжетно-рольових ігор”, “Режисерських ігор” та “Комунікативних ігор” старших груп ДНЗ представлена у табл. 1.

Висновок. Наповнюваність предметно-ігрового середовища матеріалом для ігрової діяльності впливає на розвиток дітей і пізнання

Таблиця 1.

Структура предметно-ігрового середовища (сюжетно-рольових, режисерських та комунікативних ігор) старших груп ДНЗ

“Кухарі”	фартухи; ковпаки; каструля; миска (великий уявне коло); столові прибори тощо.
“Коли ми захворіли”	білі халати; шапочки; ваги; медична сумка з набором інструментів; “ліки”; вата; бинти; рецепти; каса; чеки; гроші; вітрина тощо.
“Салон краси”	дзеркало; халат перукаря; пелерина для клієнта; журнали модних зачісок; сушка; рукомийник; фен; плойка; тіні; лаки; перуки; ножиці; бігуді; стрічки; гумки; шпильки; гребінці; ляльки з довгим волоссям тощо.
“Магазин іграшок”	спецодяг; ковпаки; вітрина; прилавок; каса; сумки; чеки; гроші; муляжі продуктів та ін. товарів; ваги; пакувальні матеріали тощо.
“Капітан”	кашкет капітана; комірці; бінокль; підзорна труба; рятувальні круги; якір; штурвал; предмети-замінники (“корабель” – 2 стільці) тощо.
“Кіностудія”	кінокамери; мікрофони; операторський візок; штатив для відеокамери тощо.
“Кенгуру”	маски, костюми.
“Відгадай подарунок”	подарунки: ляльки, автомобілі, конструктори, лото, пазли, мозаїки тощо.
“На містку”	предмети-замінники: міст – дошка, річка – шмат тканини синього або голубого кольору.
“Хвилі”	великий шмат тканини синього кольору.
“Майстри і підмайстри”	папір; пластилін; мозаїка тощо.
“Життя в лісі”	муляжі диких тварин та їх дитинчат.
“Вічлєві слова”	м’яч.
“Сонячний зайчик”	ручне дзеркальце.
“Магазин іграшок”	спецодяг; ковпаки; вітрина; прилавок; каса; сумки; чеки; гроші; муляжі продуктів та ін. товарів; ваги; пакувальні матеріали тощо.

“Капітан”	кашкет капітана; комірці; бінокль; підзорна труба; рятувальні круги; якір; штурвал; предмети-замінники (“корабель” – 2 стільці) тощо.
“Кіностудія”	кінокамери; мікрофони; операторський візок; штатив для відеокамери тощо.
“Кенгуру”	маски, костюми.
“Вігадай подарунок”	подарунки: ляльки, автомобілі, конструктори, лото, пазли, мозаїки тощо.
“На містку”	предмети-замінники: міст – дошка, річка – шмат тканини синього або голубого кольору.
“Хвилі”	великий шмат тканини синього кольору.
“Майстри і підмайстри”	папір; пластилін; мозаїка тощо.
<i>Великі ігрові модулі та різноманітні предмети-замінники</i>	

ними докільця, а розміщення навчального матеріалу в цьому середовищі згідно із зонами (“Сюжетно-рольових ігор”, “Режисерських ігор” та “Комунікативних ігор”) дає змогу дітям старшого дошкільного віку взаємодіяти, спілкуватися, об’єднуватися в підгрупи за інтересами тощо.

Отже, підготовлене і спеціально організоване розвивальне предметно-ігрове середовище групи функціонально моделює соціально-комунікативні вміння дітей старшого дошкільного віку (комунікабельність, уміння залагоджувати конфлікти, домовлятися, уступати, пропонувати допомогу і просити допомоги, організувати свою роботу тощо), є стимулом до активного спілкування та взаємодії вихованців у ДНЗ.

Перспективи подальших досліджень. На нашу думку, для подальшого дослідження формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ потрібно більш детально розглянути педагогічні умови, а саме: забезпечення відповідного методичного супроводу і “занурення” старших дошкільників в активну соціально-комунікативну та ігрову діяльність із ровесниками і дорослими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. Відображення знань дітей у спільних іграх / Л. Артемова, Л. В. Ждан // Дошкільне виховання. – 1973. – № 9 (386). – С. 10–14.
 2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. – К.: Ред. журналу “Дошкільне виховання”, 2003. – 244 с.
 3. Лаврентьєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище: європейський досвід та новітні

підходи / Г. Лаврентьєва // Палітра педагога. – 2001. – № 4. – С. 11–13.

4. Леонтьев А. Н. Психическое развитие ребенка в дошкольном возрасте / А. Н. Леонтьев // Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста.; Ленинград, 1948. – С. 4–15.

5. Петровский А. В. Личность. Деятельность. Коллектив / А. В. Петровский. – М.: Политиздат, 1982. – 255 с.

6. Эльконин Д. В. Психология игры [Электронный ресурс] / Д. В. Эльконин. – 2-е изд. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 360 с. – Режим доступа: http://www.pedlib.ru/Books/3/0018/3_0018-1.shtml.

REFERENCES

1. Artemova, L. & Zhdan, L. V. (1973). *Vidobrazhennia znan ditey u spilnykh ihrakh* [Showing knowledge of children in common games]. Preschool education, pp. 10–14. [in Ukrainian].
 2. Kononko, O. L. (Ed.). (2003). *Komentar do Bazovoho komponenta doshkilnoyi osvity v Ukrayini* [Commentary on Basic component of preschool education in Ukraine]. Scientific and methodological manual scient. Kyiv: Red. zhurnalu Doshkilne vyhovannya, 244 p. [in Ukrainian].
 3. Lavrentyeva, G. (2001). *Rozvyvalne predmetno-ihrove seredovyshe: yevropeiskyj dosvid ta novitni pidkhody* [Developing subject-playing environment: European experience and latest approaches]. Teacher’s palette, pp. 11–13. [in Ukrainian].
 4. Leontev, A. N. (1948). *Psixicheskoye razvitiye rebenka v doshkolnom vozraste* [Mental development of the child in preschool age]. Questions of psychology of the child of preschool age, Leningrad, pp. 4–15. [in Russian].
 5. Petrovskiy, A. V. (1982). *Lychnost. Deyatelnost. Kollektiv* [Personality. Activity. Team]. Moscow: Polytyzdat, 255 p. [in Russian].
 6. Elkonyn, D. V. (1999). *Psyhologiya igry* [Psychology of game]. [Electronic resource]. Moscow:VLADOS, 360 p. Available at http://www.pedlib.ru/Books/3/0018/3_0018-1.shtml [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 30.08.2017

